

بررسی تاثیر آموزش بهداشت به صورت شفاهی و پمفلت آموزشی بر وضعیت شاخص های پریدونتال در بیماران دارای پروتز پارسیل

دکتر حمیرا انصاری لاری^۱ دکتر لیلا زمانی علویجه^۲ دکتر فاطمه سرلتنی^۳، دکتر محمودرضا مبینی^۱ دکتر شیرین حسنونند^۴ دکتر مریم حسن پور شاطر^۴

۱- استادیار بخش پروتزهای متحرک و عضو مرکز تحقیقات ایمپلنت های دندانپزشکی واحد دندانپزشکی دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

۲- متخصص پروتزهای دندانپزشکی

۳- دانشیار بخش پروتودونتیکی، واحد دندانپزشکی دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

۴- دندانپزشک

خلاصه:

سابقه و هدف: با توجه به مشکلات ایجاد شده در بافت های نرم و سخت دهان بدنبال استفاده از پروتزهای دندانپزشکی و با در نظر گرفتن اهمیت پیشگیری، از آنها این مطالعه با هدف بررسی تاثیر آموزش بهداشت به صورت شفاهی و پمفلت آموزشی بر وضعیت شاخص های پریدونتال در بیماران دارای پروتز پارسیل انجام شد.

مواد و روشها: این تحقیق به روش مداخله ای بر روی ۳۰ بیمار دارای پروتز پارسیل انجام شد. پس از تقسیم بیماران به ۳ گروه در گروه ۱ بیماران صرفاً آموزش بهداشت توسط دانشجو (درمانگر) و در گروه ۲ علاوه بر آن، آموزش شفاهی روش صحیح مسواک زدن، نخ دندان و تجویز دهانشویه کلرهگزیدین را دریافت کردند. در گروه سوم، این آموزشها به صورت پمفلت آموزشی ارائه گردید. تمام بیماران در روز تحویل و ۳ ماه پس از آن برای ارزیابی شاخص های PI، GI، PD، CAL، GBI معاینه شدند. نتایج، با آزمون های Wilcoxon، Repeated Measure ANOVA و Kruskal _ Wallis تحلیل شد.

یافته ها: از نظر آماری تغییرات PI، GBI، PD، GI و CAL پس از سه ماه در هر دو گروه ۲ و ۳ نسبت به گروه ۱ اختلاف معنی داری داشت. ($P < 0/05$) در صورتیکه بین دو گروه ۲ و ۳ در ارتباط با تغییر شاخصهای پریدونتال اختلاف معنی داری مشاهده نگردید. ($P > 0/05$)

نتیجه گیری: به نظر می رسد آموزش بهداشت بصورت شفاهی و پمفلت روشی موثر برای کاهش بیماری های پریدونتال بیماران دارای پروتزهای پارسیل متحرک محسوب می شود.

کلمات کلیدی: پروتز پارسیل متحرک، آموزش بهداشت، شاخص های پریدونتال

وصول مقاله: ۹۳/۱۱/۱۶ اصلاح نهایی: ۹۴/۲/۱۷ پذیرش مقاله: ۹۴/۲/۲۱

مقدمه:

وضعیت سلامت دهان و دندان در افراد دارای پروتز پارسیل خواهد شد^(۴-۷) بر اساس مطالعات انجام شده در صورت عدم رعایت بهداشت دنجبر و دهان و دندان مشکلاتی از جمله: ایجاد بوی بد دهان، تشکیل و تجمع پلاک میکروبی، پوسیدگی- های دندان، التهاب لثه ای، التهاب در بافت مخاطی، مشکل زیبایی، عدم ایجاد رضایت از داشتن دنجبر ایجاد خواهد شد.^(۸-۱۱) بهترین و عملی ترین راه حل این مشکلات، آموزش بهداشت صحیح و کارآمد به بیمار دارای پروتز پارسیل است که شامل استفاده از انواع خاص دهانشویه و نخ دندان و روش های خاص مسواک زدن می باشد، همچنان که در افراد

یکی از مشکلاتی که افراد دارای پروتز پارسیل با آن روبرو هستند، پوسیدگی و از بین رفتن بافت های پریدونتال در اثر تجمع پلاک و در پی آن ابتلا به بیماری های پریدونتال می باشد^(۱-۳) با توجه به اینکه یکی از اهداف استفاده از پروتزهای دندانپزشکی، حفظ سلامت دندان ها و بافت های پریدونتال است، عدم رعایت بهداشت دهان و دندان و تجمع پلاک، تاثیر مخربی بر بافت های پریدونتال و دندان های پایه و غیر پایه می گذارد و لذا آموزش مناسب بهداشت دهان موجب افزایش قابل توجه

طی این تحقیق معاینه‌های دهانی توسط یک معاینه کننده انجام شد. این معاینه کننده ابتدا برای ارزیابی و معاینه استاندارد و صحیح شاخص‌ها آموزش داده شد و پس از کسب توانایی لازم در معاینه دقیق و صحیح شاخص‌ها، به معاینه بیماران پرداخت، آموزش بهداشت توسط فرد دیگری به بیماران داده شد.

طی معاینات کلینیکی از پروب ویلیامز برای بررسی شاخص‌های لثه‌ای، GI (gingival index)، PD (probing depth)، GBI (gingival bleeding index)، CAL (clinical attachment loss) و از قرص آشکارساز پلاک برای ارزیابی شاخص PI (plaque index) استفاده شد.^(۵)

CAL ، PD و GI در چهار سطح مزیا، دیستال، باکال و لینگوال تمام دندان‌ها و شاخص‌های PI و GBI در دو سطح باکال و لینگوال تمام دندان‌ها بررسی شد. PI با استفاده از شاخص $Turesky$ ، GI با استفاده از شاخص $Loe\&Silness$ و GBI با پروب کردن و پس از ۱۰ ثانیه وجود یا عدم وجود خون-ریزی، با شاخص $Ainamo$ بررسی شد.^(۸)

برای ارزیابی تاثیر آموزش بهداشت بصورت شفاهی و با استفاده از پمفلت آموزشی، درجه PI و GI ، میزان CAL ، PD و وجود یا عدم وجود خون‌ریزی (GBI) حین پروب کردن، بیماران ۳ ماه بعد از معاینه مجدداً ارزیابی شدند و در طی این مدت ماهانه ۲ بار با بیماران برای یادآوری آموزش بهداشت تماس تلفنی برقرار شد، و نتایج در فرم اطلاعاتی ثبت شد. جهت مقایسه شاخص‌های کمی قبل و بعد از مداخله در گروه‌ها، از آزمون $Repeated\ Measure\ ANOVA$ با در نظر گرفتن روش مداخله به عنوان $Between\ subject\ factor$ استفاده شد. در مورد شاخص‌های رتبه‌ای جهت قبل/بعد از مداخله بین گروه‌ها از آزمون $Kruskal - Wallis$ و جهت مقایسه قبل و بعد در هر گروه از آزمون $Wilcoxon$ استفاده شد.

یافته‌ها:

بیماران مورد مطالعه شامل ۱۶ زن و ۱۴ مرد بودند، که حداقل سن بیماران ۲۶ سال و حداکثر ۶۰ سال (با میانگین سنی ۴۳ سال) بود.

تحت درمان ارتودنسی با توجه به وجود $band$ و $bracket$ از مسواک‌های خاص و دهانشویه استفاده می‌شود.^(۱۲-۱۴) با توجه به اینکه بیشتر تحقیقات انجام شده در این زمینه تنها به بررسی تاثیر پروتزهای پارسیل بر سلامت پریدونتال پرداخته اند و با در نظر گرفتن تناقضات موجود در تحقیقات قبلی و عدم وجود مطالعه‌ای در این خصوص در داخل کشور، مطالعه حاضر با هدف بررسی تاثیر آموزش بهداشت به صورت شفاهی و پمفلت بر وضعیت شاخص‌های پریدونتال در بیماران دارای پروتز پارسیل بر روی گروهی از بیماران مراجعه کننده به بخش پروتز متحرک واحد دندانپزشکی دانشگاه آزاد اسلامی تهران در سال ۱۳۹۳ انجام گرفت.

مواد و روش‌ها:

این تحقیق با روش مداخله‌ای انجام شد. برای انجام این تحقیق، تعداد ۳۰ نمونه از بین بیماران دارای پروتز پارسیل متحرک مراجعه کننده به بخش پروتز متحرک واحد دندانپزشکی دانشگاه آزاد اسلامی تهران انتخاب شدند. در معاینه اولیه بیماران به سه گروه تقسیم شدند، در گروه اول (شاهد) بیماران فقط توسط دانشجو (درمانگر) آموزش داده شدند. در گروه دوم (مورد ۱)، به بیماران علاوه بر آموزش توسط درمانگر، آموزش شفاهی مسواک زدن به روش (Modified Bass)، روش استفاده از نخ دندان و دهانشویه کلرهگزیدین ۰/۲٪ طبق دستور کارخانه سازنده (۱۵ میلی لیتر به مدت ۳۰ ثانیه بعد از مسواک زدن، دو بار در روز) داده شد و در گروه سوم (مورد ۲) بیماران همین آموزشها را توسط پمفلت آموزشی دریافت کردند. در این تحقیق درمان‌های لازم (کشیدن دندان، ترمیم، جرم گیری، مسطح سازی سطح ریشه و جراحی پریدونتال) برای تمام بیماران قبل از انجام درمان پروتز انجام شد و بیمارانی که دارای مشکلاتی از قبیل دیابت، صرع، استئوپروز، سرطان، براکسیسم و بیماری‌های خونریزی دهنده بودند و مصرف کنندگان کورتیکواستروئید از مطالعه خارج شدند.

شاخص GI در گروه‌های ۲ و ۳ پس از گذشت ۳ ماه کاهش چشمگیری پیدا کرده بود ($P < 0.005$) در صورتیکه در گروه ۱ تفاوت آماری معناداری مشاهده نشد. (جدول ۴)

جدول ۴- شاخص‌های مرکزی پراکندگی میزان GI در زمان‌های صفر و ۳ ماه پس از آن در گروه‌های مورد مطالعه

زمان معاینه	روز صفر	بعد از ۳ ماه	P value
گروه ۱ (شاهد)	۱/۲۹±۰/۴۸	۱/۴۴±۰/۴۷	$P = 0.017$
۲ (مورد اول)	۱/۲۳±۰/۵۶	۰/۶۲±۰/۴۱	$P < 0.005$
۳ (مورد دوم)	۱/۳۳±۰/۵۵	۰/۵۹±۰/۳۱	$P < 0.005$

تغییرات میزان CAL در گروه‌های مورد بررسی در (جدول ۵) دیده می‌شود.

جدول ۵ - شاخص‌های مرکزی پراکندگی میزان CAL در زمان‌های صفر و ۳ ماه پس از آن در گروه‌های مورد مطالعه

زمان معاینه	روز صفر	بعد از ۳ ماه	P value
گروه ۱ (شاهد)	۴/۰۷±۰/۹۸	۲/۹۷±۱/۰۴	$P = 0.037$
۲ (مورد اول)	۳/۶۱±۰/۶۲	۰/۹۸±۰/۹۱	$P < 0.005$
۳ (مورد دوم)	۳/۹۹±۰/۶۵	۱/۰۲±۰/۸۱	$P < 0.005$

بحث:

نتایج حاصل از این مطالعه نشان داد که آموزش بهداشت دهان با استفاده از آموزش شفاهی و یا پمفلت به بیماران دارای پروتزر پارسیل در کاهش میزان شاخص‌های PI، GI، PD، CAL، GBI نقش موثری دارد. چنانچه در گروه شاهد، میزان شاخص‌های پرپودنتال در فواصل زمانی روز صفر و ۳ ماه بعد اختلاف معناداری نشان نداد در صورتیکه در همین مقایسه و در زمان‌های ذکر شده در گروه‌های مورد، اختلاف معناداری مشاهده شد.

میزان شاخص PI در گروه‌های ۲ و ۳ پس از گذشت ۳ ماه کاهش چشمگیری پیدا کرده بود. ($P < 0.005$) در گروه ۱، تغییر معنی داری در مورد PI پس از ۳ ماه دیده نشد. ($P = 0.021$). (جدول ۱)

جدول ۱- شاخص‌های مرکزی پراکندگی میزان PI در زمان‌های صفر و ۳ ماه پس از آن در گروه‌های مورد مطالعه

زمان	روز صفر	بعد از ۳ ماه	P value
گروه ۱ (شاهد)	۲/۵۷±۰/۳۹	۲/۴۱±۰/۴۹	$P = 0.021$
۲ (مورد اول)	۲/۶۸±۰/۵۷	۲/۶۲±۰/۶۲	$P < 0.005$
۳ (مورد دوم)	۲/۷۴±۰/۴۹	۲/۱۱±۰/۳۹	$P < 0.005$

مقایسه شاخص GBI اختلاف معنی داری در بین گروه‌های ۲ و ۳ بعد از ۳ ماه نشان داد. ($P < 0.005$) (جدول ۲)

جدول ۲ - شاخص‌های مرکزی پراکندگی میزان GBI در زمان‌های صفر و ۳ ماه پس از آن در گروه‌های مورد مطالعه

زمان معاینه	روز صفر	بعد از ۳ ماه	P value
گروه ۱ (شاهد)	۰/۲۷±۰/۰۹	۰/۲۴±۰/۰۷	$P = 0.034$
۲ (مورد اول)	۰/۲۶±۰/۱	۰/۰۳±۰/۰۲	$P < 0.005$
۳ (مورد دوم)	۰/۲۰±۰/۰۳	۰/۰۲±۰/۰۴	$P < 0.005$

شاخص PD در گروه‌های ۲ و ۳ پس از ۳ ماه به ترتیب ۱/۸۸±۰/۶۷ و ۲/۱۳±۰/۳۹ بود که نسبت به زمان صفر تفاوت آماری معنی داری داشت. ($P < 0.005$) (جدول ۳)

جدول ۳- شاخص‌های مرکزی پراکندگی میزان PD در زمان‌های صفر و ۳ ماه پس از آن

زمان معاینه	روز صفر	بعد از ۳ ماه	P value
گروه ۱ (شاهد)	۲/۴۱±۰/۶۲	۲/۳۹±۰/۶۱	$P = 0.028$
۲ (مورد اول)	۲/۵۳±۰/۵۸	۱/۸۸±۰/۶۷	$P < 0.005$
۳ (مورد دوم)	۲/۷۳±۰/۴۹	۲/۱۳±۰/۳۹	$P < 0.005$

دلیل طولانی بودن فواصل کنترل بهداشت دهان بیماران و مشخص نبودن نوع آموزش بهداشت باشد. از مزایای این تحقیق می توان به کالیره شدن و آموزش دیدن معاینه گر از نظر دقت و درستی معاینه پیش از انجام معاینات و ارزیابی کلینیکی تمام دندان های این بیماران اشاره کرد و همچنین در مطالعه حاضر در انتخاب نمونه ها از تکنیک دوسوکور استفاده شد.

عدم ملاقات بیماران در بین دو جلسه معاینه، عدم همکاری بیماران و افت نمونه ها از جمله محدودیت های این تحقیق بود. نتایج حاصل از این مطالعه نشان داد که آموزش بهداشت دهان با استفاده از آموزش شفاهی و یا پمفلت به بیماران دارای پروتز پارسیل در بهبود شرایط پریدونتال موثر است.

نتیجه گیری:

به نظر می رسد آموزش بهداشت بصورت شفاهی و یا پمفلت آموزشی روش هایی موثر جهت کاهش بیماری های پریدونتال در افرادی دارای پروتزهای پارسیل متحرک می باشد.

References:

1. Shima Aalaei ; Seied Mohamad Ebrahim Moosavi Sajad ; Masood Sharifi ; Farhad Zekri ; Bactericidal Effects of a Prosthesis Cleaning Tablet. Biotech Health Sci. 2014 August; 1(2): e22185.
- 2 . Akaltan F, Kaynak D. An evaluation of the effect of two distal extension removable partial dentuer designs on tooth stabilization and periodontal health. J Oral Rehabil. 2005 Nov; 32(11):823-9.
- 3 . Daniela Kovačević. The effect of frequent removable partial denture wearing on alveolar bone resorption. *Medicinski Glasnik*. , 2013; 10(2):373-378.
4. saleh saber F , Ablfazli N. The effect of removable partial denture RPI on peridntal health of abutment and non abutment teeth. J Dent Shiraz Univ Med Sci 2008; 9(2): 156-162.
- 5 . Vanzeveren C , Hoore W.D , Bercy P. Influence of removable partial denture on periodontal indices and microbiological status. J Oral Rehabil. 2002 Mar; 29(3):232-9
6. The Advantages of Partial Dentures. International Journal of *Dental* Sciences and Research, 2014, Vol. 2, No. 2, 32-35.
7. Ha JE, Heo YJ, Jin BH, Paik DI, Bae KH. The impact of the National Denture Service on oral health-related

نتایج حاصل از این مطالعه با مطالعه Ribeiro و همکاران که به بررسی اثر آموزش بهداشت در بیماران دارای پروتز پارسیل طی ۱۲ ماه پرداخته بودند تشابه دارد. چنانچه در تحقیق Ribeiro در گروهی که آموزش بهداشت به صورت ترکیبی از آموزش های شفاهی و دفترچه آموزشی همراه با تصاویر رنگی و توضیحاتی درباره نحوه رعایت بهداشت دنچر داده شده بود تفاوت های آماری معناداری از لحاظ میزان پلاک مشاهده شده گزارش گردید. ^(۱۰) در مطالعه Yeung و همکارانش که سلامت دهان و دندان بیماران دارای پروتز پارسیل متحرک Cobalt - Chromium را بعد از ۵ سال بررسی کرده بودند، نیز نتایج مشابهی گزارش شد. این مطالعه نیز بر اهمیت وجود یک برنامه منظم برای معاینات دوره ای و رعایت بهداشت دهان تاکید می کند. ^(۸) در مطالعه حاضر عوامل موضعی در ابتدای کار حذف شده و فقط تاثیر آموزش بهداشت بررسی گردید در حالیکه در مطالعه Yeung حذف عوامل موضعی در حین مطالعه صورت گرفت که می تواند روند مطالعه و نتایج آن را تحت تاثیر قرار دهد. ^(۸)

نتایج این مطالعه با مطالعه Tezel و همکاران که به ارزیابی تاثیر استراتژی های مختلف آموزش بهداشت دهان به صورت خود عملکرد میان یک جمعیت از مردم پرداخته بودند مغایرت دارد که این اختلاف می تواند به دلیل جامع نبودن اطلاعات بروشور آموزشی ارائه شده به بیماران باشد. ^(۱۵) به این ترتیب که در بروشور مذکور هیچ اطلاعاتی مبنی بر علل زمینه ساز بیماری های لثه ای ارائه نشده بود در حالی که در بروشور آموزشی ارائه شده به بیماران در مطالعه ما علاوه بر توضیحات و تصاویر کامل درباره نحوه رعایت بهداشت دهان، مطالبی درباره علل زمینه ساز بیماری های لثه ای هم گنجانده شده بود. ^(۱۵) Vanzeveren و همکاران تحقیقی درباره تاثیر مفید ویزیت های مرتب بیماران (جلساتی برای پروفیلاکسی دقیق و یادآوری آموزش های کنترل پلاک) روی سلامت پریدونتال دارندگان پروتزهای پارسیل متحرک انجام دادند. ^(۵) که نتایج آن با تحقیق حاضر مغایرت دارد که این اختلاف نتایج می تواند به

- quality of life among poor elders. *J Oral Rehabil.* 2012 Aug;39(8):600-7.
8. A.L.P.Yeung , E.C.M.Lo , T.W.Chow , R.K.F.Clark. Oral health status of patients 5_6 years after palacement of cobalt_chromium removable partial dentures. *J Oral Rehabil.*2000 Mar;27(3):183-9.
9. Lynch CD. Successful removable partial dentures. *Dent Update.* 2012 Mar;39(2):118-20, 122-6.
10. Ribeiro DG, Pavarina AC, Giampaolo ET, Machado AL, Jorge JH, Garcia PP. Effect of oral hygiene education and motivation on removable partial denture wearers :longitudinal study.*Gerodontology.*2009 Jun;26(2):150-6.
11. Sayaka Tada et all. Impact of periodontal maintenance on tooth survival in patients with removable partial dentures. *Journal of Clinical Periodontology.*2014 _October;3(7):124-131.
12. Sigmar R et all. Mouthrinse recommendation for prosthodontic patients. *Braz Oral Res.* 2014;28(Spec Iss 1):1-9.
13. Bogren A et al. A three-years prospective study of adult subjects with gingivitis. I : clinical periodontal parameters. *JClinPeriodontol.*2007 Jan;34(1):1-6.
14. U.Bragger A et al. Progression of periodontal disease in patients with mild to moderate adult periodontitis. *Periodontology.* 2010; 19(9):659-666.
15. Tezel A et all. The evaluation of the effects of different patient information strategy on self-performed Hygiene in a group of Turkish population.*International J of human sciences* 2004; 1(1):1303-5134.